

399 év – 499 távcső

Egy 1609-ben megrendezett távcsöves találkozáson valószínűleg nagyon könnyen meg lehetett volna számolni a „nézőcsövek” számát. Majdhogynem négy évszázaddal később azonban igen nehéz dolga van annak, aki egy nagyobb amatőrcsillagász összejövetelen a teleszkópok lajstromba vételét tűzi ki célul. Különösen akkor, ha a szóban forgó esemény a Stellafane nevet viseli, ami Észak-Amerikában (de talán a világ más tájain is) az amatőr távcsőépítési mozgalom megszületésének helyét és eszméjét jelenti. A Springfield (Vermont, USA) városa melletti dombokon immár hetvenkilencedik alkalommal megrendezett találkozó műszerein végigtekintve én magam sem merem nekifogni a számlálásnak. Inkább egy kisebb terület felmérésével az „átlagos távcsősűrűséget” határoztam meg, s az egységnyi felületre eső optikák számát próbáltam meg extrapolálni a térképről becsült terület nagyságára. Az eredményt a címben már elárultam (a kisebb binokulárokat nem számítva). Mielőtt azonban szemezgetnék a különlegesebbnél különlegesebb saját készítésű műszerek között, talán érdemes egy kicsit megismerkedni a Stellafane múltjával.

A springfieldi távcsőépítők

A történet 1920-ban kezdődött, augusztus 17-ik napján, amikor is 15 férfi és egy tanár nő elhatározták, hogy megtanulják a tükrörcsiszolás és távcsőkészítés rejtelmét. Legtöbbjük a Jones and Lamson Machine Company (Jones és Lamson Gépgyár, Springfield, Vermont állam, USA) alkalmazottja volt, vagyis jártas különféle gépek, szerszámok használatában, sőt azok készítésében. Különbséget jelentett azonban az, hogy az optikai elemeket nem az általuk megszokott századmilliméteres pontossággal kellett megmunkálni, hanem attól sokkal precízebben: a fény hullámhosszával összemérhető milliomod-méteres precizitás-

sal kellett a felületet kialakítani. Az optikai mérés elvét (rácspróba, késélpróba) azonban hamar elsajátították a mesteremberek Russell W. Porter, a csoport vezetőjének instrukciói alapján.

Nagy segítséget jelentett az említett gyár igazgatójának, James Hartnessnek a támogatása is, aki később mint Vermont állam kormányzója nyújtott anyagi és erkölcsi segítséget a távcsőkészítő amatőröknek. Hartness maga is műkedvelő csillagász volt, s nem csak másokat segítve, de a „tornyos távcső” (turret telescope) feltalálásával is hozzájárult az amatőr mozgalomhoz. Az első tornyos távcső (mely felújított állapotában ma is megtekinthető a Hartness Múzeumban, Springfieldben) nem csak a megfigyelő teljes kényelmét biztosította az okulár fix pozíciójával és az időjárás viszonyoktól maximálisan védő teljesen zárt különleges kupolájával, hanem egy alagút révén, mely összekötötte a lakóépülettel, még a leghidegebb téli éjszakán is képes volt vonzóvá tenni az észlelés gondolatát.

A springfieldi távcsőkészítők célja kis, 12–25 cm-es, f/8 körüli Newton-teleszkópok készítése volt, melyek főtükréit saját maguk csiszolták és parabolizálták a kora téli hónapok során, heti két-három alkalommal összegyűlve az egyik tag pincéjében kialakított kis műhelyben. A csoportvezető Porter leírása szerint egyetlen tag, a tanár nő kivételével mindenki elsajátította a késélpróba mikéntjét, és tökéletesen parabolizálta a tükrét. A Caroline Herschel után talán egyik első női távcsőkészítő azonban nem volt képes megpillantani a jellegzetes árnyékeképeket, így mások segítségére szorult ezen a ponton. Ugyanakkor az ő tükre volt az egyetlen, amelynek kivitelezése nem hagyott kívánnivalót maga után. Megfelelő türelemmel és igényességgel rendelkezvén minden munkafázist precízen elvégző tanár nő tükre karcmentesen, egyenletes polírozással tekin-

tett a következő munkafázis, a tubus és a mechanika elkészítése elé.

Példaként a német parallaxtikus szerelést tekintették a mesteremberek, azonban ezt mindenki a saját szűkebb szakterületének megfelelően módosította, alkalmazott különféle szerelési módokat, megoldásokat. Volt például, aki az óratengely csigahajtásától eltekintve mindent fából készített, beleértve a tengelyeket és csapágyazást is. Ehhez a munkához a Jones és Lamson Gépgyár egyes gépei is használhatóak voltak, melyeket maga az igazgató biztosított bizonyos napszakokban az amatőr csillagászok rendelkezésére. Egyedül a segédtükröként szolgáló prizmákat és okulárokat vásárolták, mintegy 20 dollárt költve el egy-egy teleszkópra.

A springfieldi távcsőkészítők 1920-ban

Az elkészült műszereket bemutatták a tavaszi városi fesztiválon, ahol igen nagy feltűnést keltettek. Az egyik távcsőkészítő elkapott pár részletet két földműves párbeszédéből: „Mintha egy vajkőpülő lenne, nem?”; „Á, dehogya, ez az egyik azok közül az új mosógépek közül.” Mások azonban több bizalommal fordultak a teleszkópok felé, és a távoli mezőkön vágató lovakban gyönyörködve ismerték el a műszerek és azok készítőinek teljesítményét.

A kis csoport rendszeres találkozói közös észlelésekből, szakmai kirándulásokból és téli éjszakákon elméleti előadásokból álltak. Az igen aktív és produktív mozgalom híre rövid időn belül messzire jutott, és hamarosan más államokból is érkeztek az égbolt iránt érdeklődők egy-egy összejövetelre. A Scientific American szerkesztője, Albert G.

Ingalls maga is egy távcső megépítésén dolgozott 1925-ben, azonban a felmerülő problémák arra készítették, hogy segítség, tapasztalt társak után nézzen. Így jutott el Springfieldbe, ahol a látottak alapján két cikket is az említett magazin számára. Ezek megjelenése oly nagy érdeklődést keltett, hogy egy rendszeresen jelentkező távcsőkészítő rovat született, melynek R.W. Porter lett a szerkesztője. Az 1920-as évek végére pedig az egész Egyesült Államokba és Kanadában, valamint a világ több országában is gyökeret vert az amatőr csillagász-távcsőépítő mozgalom.

Russell W. Porter

Érdemes pár szót ejteni arról a személyről, aki ennek a mozgalomnak meghatározó egyénisége, mondhatni elindítója volt. A Porterek több generációja lakott már Új Angliában (New England, az Egyesült Államok észak-keleti partvidéke), amikor 1871-ben megszületett Russell. A gépek, műszerek iránti érdeklődés a család vérében volt, ami az intellektuális környezettel párosulva a Massachusetts Műszaki Egyetemre (Massachusetts Institute of Technology, MIT) vezette Russell Portert, ahol építészként diplomázott. Szakmája azonban túl unalmasnak tűnt számára, s felszínre került a felfedező, amikor is egy evezős csónakkal bejárta az akkor még zegzugos vízi utakkal szabdalta Bostont. Hamarosan már grönlandi és labradori felfedezőutak szervezőjeként tűnik fel neve, majd több sarki expedíció résztvevőjeként gyűjt tapasztalatokat, s jeleníti meg ezek során szerzett élményeit festményekben és naplókban. Ezen utak során kerül kapcsolatba az éjszakai égbolttal, melynek navigációs célú felhasználásán túlmutató érdeklődése szinte természetes következménye a hosszú sarki éjszakáknak.

Az egyik expedíció során azonban meghíúsult a tervezett visszatérés, illetve a mentőhajó sem érte el a kutatókat, így 1903 és 1905 között a vad és zord természet nem csak szépségeit, de fenyegető és veszélyes oldalát is megmutatta magát Russell számára. Az éhhaláltól éppen hogy megmenekülő poli-

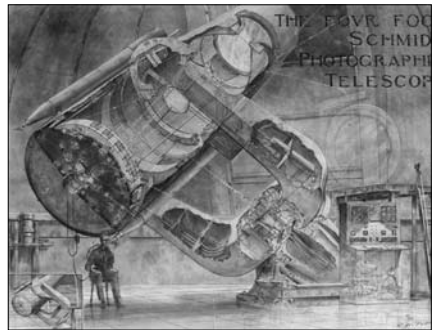
hisztor így nyugalmasabb, biztonságosabb életre váltott. 1907-ben tizedik sarki útja után megnősült és letelepedett a Maine állambeli Port Clyde kisvárosban. Életének ezen időszakát a csillagászati műszerek tervezésének és készítésének tanulmányozásával töltötte, ami nem csak 30–40 cm-es teleszkópok építésében, de az American Astrophysical Journal (Amerikai Asztrofizikai Folyóirat), a Popular Astronomy (Népszerű Csillagászat) és Scientific American hasábjain megjelent számtalan cikkben mutatkozik meg. Ezek talán egyik legismertebb eredménye egy távcsőszerelési mód, mely óriási teleszkópok esetében is alkalmazható, s mely az 5 méteres Palomar-teleszkóp terveinek alapjául szolgált. Kisebb, szabadalmaztatott távcsőmechanikáit a Jones és Lamson cég kezdte gyártani, ahol 1919-től mint optikai mérnök dolgozott, majd alapította meg a fentebb röviden bemutatott springfieldi távcsőkészítők klubját.

Russel W. Porter (1871–1949)

A „szegény ember távcsövének” készítéséről szóló Scientific American cikkek alapján megjelent könyv, az Amateur Telescope Making (Amatőr Távcsőkészítés) egy fontos állomása Russell Porter „amatőr” pályafutásának, akinek azonban a világ akkori legnagyobb professzionális teleszkópjának készítésében is vezető szerep jutott. Művészként, optikai- és gépészmérnökként és épí-

tészként olyan képességekkel volt felvértezve, melyek hozzásegítették a 200 hüvelykes teleszkóp megvalósításához. Az 1928-ban elkezdődött gigászi munkában egy másik springfieldi távcsőkészítő, a kiváló gépész Oscar S. Marshall is részt vett, azonban ezzel sem szakadtak meg a szálak az amatőr mozgalom és a hivatásossá vált tagok között. A Scientific American népszerűsítő rovata továbbra is virágzott, s Russell Porter lélegzetelállító rajzai mind a mai napig a legszebb illusztrációkként ismertek a lap történetében. 1930-ban pedig elkészült a ma is látható és használható 30 cm-es tükrös tornyos teleszkóp, mely a springfieldi távcsőkészítési mozgalom szimbólumává, s rendszeres távcsöves találkozók otthonává vált.

Porter egyik műszaki rajza az 1,2 m-es Schmidt-távcsőről

Stellafane: 1926-tól napjainkig

A springfieldi távcsőkészítőkben nem sokkal az első műszereik elkészítése, azok vásári bemutatása és az első alkalmi éjszakai észlelések után felmerült az igény egy állandó találkozóhely kialakítására, ahol rendszeresen összejöhetnek, felállíthatják távcsöveiket és átadhatják magukat az égbolt fűrészesének. Célszerűnek tűnt egy klubház és egy obszervatórium létrehozása, melynek céljából 1923. december 7-én megalakult a Springfield Telescope Makers, Inc. (Springfield Távcső Építők „kft”), amit a híres rózsaszín ház (1924) és a tornyos teleszkóp (1930) megépítése követett a vermonti kormányzó által adományozott területen. A megalakult társaság tagsági követelménye igen egyszerű

volt: egy távcsőtükör saját kezű elkészítése. Egy 1924 januári találkozó során pedig megszületett a „Stellafane” elnevezés a „Stellar Fane”, avagy a „csillagok kegyhelye” szavakból. A klubház építése még korábban, 1923 őszén megkezdődött, Russell Porter tervei és anyagi támogatása, valamint más tagok anyagi és fizikai hozzájárulásának segítségével, a Springfield mellett található 390 m magas Breezy Hill (Szellős Domb) tetején.

„Stella-fanatikusok” a klubház előtt, 1926-ban

1926-tól kezdődően, a II. világháború időszakának kivételével minden év nyarán egy nagy, országos, immáron akár nemzetközinek is tekinthető találkozót rendeznek a Breezy Hillt körbeölelő területen. Az első összejövetelen alig harmincan vettek részt, elsősorban Új Anglia területéről, de volt, aki a távoli Kaliforniából, vagy épp Kanadából érkezett. A „távcsőőrültek” (telescope nuts), ahogy nevezték őket, bemutatták egymásnak saját készítésű műszereiket és előadások, kötetlen beszélgetések keretében kicserélték tapasztalataikat – csakúgy, mint napjainkban.

A második találkozó már mintegy 100 résztvevőt vonzott, s az érdeklődés növekedése azóta sem állt meg. Emiatt az éves Stellafane összejövetelek egyre nagyobb és nagyobb területen zajlottak, s a rendezvény kezdte kinőni a klubház melletti mezőt. 1986-ban a távcsövek felállítására addig használt területet facsemetékkel ültették be, ami megkövetelte a már régóta érlelődő lépést, a terjeszkedést. Több tag a saját házat feltéve zálogul kölcsönt vett fel, hogy a klubháztól keletre fekvő mintegy 16 hektáros farmot

megvásárolja, s ezzel biztosítsa a Stellafane hagyományának zavartalanságát.

1989-ben a Stellafane területét Nemzeti Történeti Emlékhellyé nyilvánították, valamint szintén ebben az évben a keleti területen megkezdődött egy másik obszervatórium építése. Az 1995-ös találkozóra és egyben az új észlelőhely avatására igyekvő egyik amatőrcsillagász halálos autóbalesetet szenvedett, így az új csillagvizsgálót e tragikusan elhunyt tag tiszteletére McGregor Obszervatóriumnak nevezték el. A főműszer egy Schupmann-refraktor, melynek optikái kizárólag gömbfelületekkel készültek, ám ennek ellenére jól korrigált látómezőt biztosít. Az objektív átmérője 32 cm, a fényerő $f/10$, melyek alapján ez a legnagyobb ilyen optikai elrendezésű teleszkóp a világon.

1998-ban tovább bővült a Stellafane területe, amikor is egy 17 hektáros területet adományoztak magánszemélyek a szervezetnek. Alig egy évvel később a közvetlen közelben felépítendő állami börtön terve és az azzal járó nagymértékű fényszennyezés vetett „árnyékot” az elkövetkezendő találkozókra, azonban a kitartó ismeretterjesztő kampány és az illetékesek meggyőzése eredményesnek bizonyult: a csillagászatbarát világítástervezésnek köszönhetően még ma is sötét égvárja az éjszakai égbolt szerelmeseit. 2003-ban egy újabb obszervatórium terve látott napvilágot, mely 2005-ben került átadásra, azonban csak tavaly sikerült egy 25 cm-es Cassegrain-távcső beszerzése és felállítása. Az egyik legfontosabb fejlesztést azonban 2005-ben egy óriási előadó pavilon társadalmi munkában történt megépítése jelentette, mely eső esetén is biztosítja az előadások, távcsőkészítési demonstrációk, megbeszélések színterét majd' 600 négyzetméteren. Emellett 2008-ban már egy szabadtéri amfiteátrum is az előadók rendelkezésére állt, megfelelő időjárás esetére.

A 2008-as Stellafane

Vermontot a „Zöld Hegység” államaként is emlegetik. S valóban, a hársányzölden hullámzó táj szinte elringatja az ember lelkét.

A széles, enyhén kanyargó utakon suhanva burjánzó erdők közepette, tavak mellett haladva érünk el Springfield városkába. A kis nemzetközi expedíció tagjai (Portugália, Írország, Chile, Egyesült Államok és Magyarország képviselteti magát) doktori ösztöndíjas diákok a Smithsonian Intézet Asztrofizikai Központjából. Ezt az információt megtudván a Stellafane kapujában rögtön féláron, a hónapokkal korábbi előzetes jelentkezés díjazásával kapunk bebecsátást, ami az

Egy 68 cm-es tükör helyszíni csiszolása. A találkozó szervezői komolyan veszik az utánpótlás nevelését

amúgy is közvetlen és baráti fogadtatást még szívélyesebbé teszi. Gyors csoportkép, majd belevetjük magunkat a távcsövek erdejébe. A legkülönfélébb teleszkópok, mint eső után a gomba nőnek ki egyik másik után az észlelőrétek termékeny talajából. Autók érkeznek, kisebb és nagyobb ládák kerülnek elő, néhol utánfutók oldalai nyílnak le s bontakoznak ki e négyzögletes tojásokból az újszülöttnek már csak méretük miatt sem nevezhető „égleső berendezések”.

Egyes műszereken kis cédula egy sor számmal, aminek magyarázatát a bejáratnál kapott részletes programfüzet adja: a Stellafane bizony neves megmértetés szintere is, ahol optikai, mechanikai és esztétikai szempontból rangsorolják a versenyre benevezett távcsöveket. Itt azonban nincsenek műhelytitkok, minden büszke tulajdonos a legrészletesebben mesél munkájáról, ha kérdezik. Sőt, egyesek több poszteren mutatják be a műszerkészítés egyes lépéseit, adnak előre magyarázatot a leggyakrabban felmerülő kérdésekre. E kötetlen szakmai kiselőadások, beszélgetések mellett természetesen nagy tömegeket megmozgató prezentációk is zajlanak az előadóterem hívószaván. Van több a kezdő amatőröknek, a Stellafane-re először ellátogató érdeklődőknek szánt előadás, ugyanakkor a komolyabb és tapasztaltabb műkedvelők sem szenvednek hiányt a programokban.

Az érdeklődő, kezdő réteget azonban a lehető legkézenfekvőbb módon is igyekeznek többen és szervezeten támogatni, az első lépések megtételére buzdítani a saját távcső készítését illetően. Az előadócsarnok (hiszen méretei miatt inkább egy csarnokról van szó, mintsem teremről) hátsó sorait ugyanis nem a hallgatóságának szánt székek foglalják el, hanem egymással szembefordított pozíciót biztosító padok találhatóak itt, melyek közepén kisebb-nagyobb távcsőtükör-kezdemények kapnak helyet. Bárki leülhet és megpróbálkozhat a tükörcsiszolás különböző fázisaival, amire részletes magyarázatot és segítséget kap. Egy hatalmas, teljesen zárt (így nappal is használható) optikai asztal is ott áll a csarnok oldalfala mellett, biztosítva a felületek azonnali ellenőrzését – autokollimációs elrendezésben, 30 cm-es átmérőig. Egy asztalon tipikus Dobson-alkatrészek hevernek, s az érdeklődőknek nem csak a felállított poszterek, de a tucatjával jelen lévő amatőrök is szívesen magyarázzák, mit és hogyan kell/lehet megépíteni. A legnagyobb érdeklődést azonban – talán épp méretei okán – egy homokkal töltött hordó kelti, melynek tetejéhez rögzített falapon egy 68 cm-es, f/4,5 fényerejű tükör készül. A csiszo-

lásba egy-két húzás erejéig még egészen kicsi gyerekek is betársulnak, akik alig érik fel a hordó tetejét, azonban szinte bizonyos, hogy egy életre szóló élménnyel gazdagodnak a lábujjhegyen történő nyújtózkodás percei alatt.

Dobson-távcső készítését tanulják a fiatalok

A McGregor Observatórium épületében található kis könyvtárban is folynak előadások, illetve gyerekeknek szóló foglalkozások. A Stellafane történetét bemutató és az észlelőhétvégek etikettjét ismertető kötetlen hangulatban zajló bevezetőt mintegy két tucat látogató követi figyelemmel. Kevés kérdés hangzik el, de nem az érdeklődés hiánya miatt, hanem egyszerűen csak azért, mert szinte tényleg mindenre kiterjed az ismertető. Ezt követően a gyerekek ülnek az asztalokhoz és fabrikálnak forgatható csillagterképeket az éjszakára készülve.

Az egyes helyszínek között sétálva feltűnik, hogy szemét sehol. Ugyanakkor óránként körbejár egy szippantós kocsi, mely ezek szerint rendszeresen üríti a több mint egy tucat hordozható mellékhelyiséget, melyek

meglepően tiszták. A zuhanyzást egy patak-ból táplált kis természetes fürdőszoba biztosítja a látogatóknak, bár sokan lakóautóval érkeztek, és jó páran a környező kisvárosok moteljaiban és hoteljaiban szálltak meg. A helyszínen egy teljesen reális áron működő, a rendezvényre felállított mobil étkezdé szolgál étellel és itallal. A mintegy 20 féle hideg és meleg fogást kínáló étlap láthatóan mindenki ízlését kielégíti, s akár éjszaka is betérhet ide az éhes amatőr csillagász. A technika szerelmeseit pedig bizonyára az a tudat lakatja jól, hogy az észlelőréteget nem csak pókháló, de a vezeték nélküli internet is behálózza.

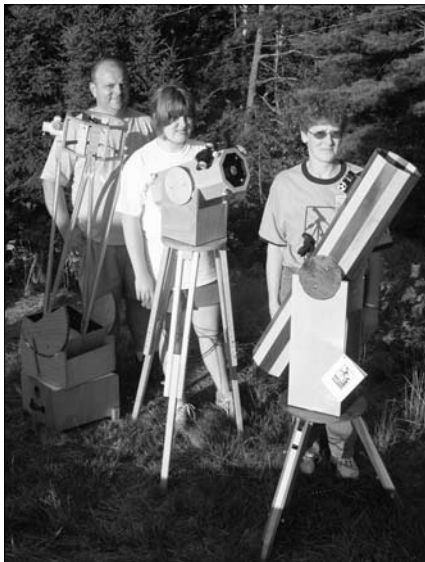
Madarat tolláról, amatőrt távcsővéről

Ismerkedjünk meg néhány műszerrel, melyek a legmodernebb megoldásokat felvonultató teleszkópoktól a több mint száz éves relikviáig igen színes és széles palettát jelenítettek meg.

Kezdve a múlt meg ma és fényesen ragyogó réztubusával, a klubház előtt egy arany színben csillogó 5 hüvelykes (12,5 cm-es) Alvan Clark-refraktor mered az ég felé, 1874 óta töretlen büszkeséggel. A műszer egyike azon mindössze nyolc hasonló teleszkópnak, melyek az 1874-es, ill. 1882-es Vénusz-átvonalásra készültek. Az 1970-ben megszűnt Abbot Akadémia (Andover, Massachusetts) tulajdona szerencsére értő kezekbe került, csakúgy, mint az alig pár méterre álló 10 cm-es Clark-refraktor 1901-ből.

A történelmi műszerek büszke jelenlétét a rét másik oldalán egy igen különleges távcsőhármass ellensúlyozza. E Dobson-távcsövek alig pár évesek, s sokak szemében talán nem is a legigényesebb kivitelezésűek, azonban valami mégis szívmenlengetően különlegessé teszi a triót: apa, anya és lányuk egymást követő években elkészült műszereiről van ugyanis szó. A Randolph (Vermont) városkában lakó David Tabor Jr. ugyanis 2005-ben részt vett egy távcsőkészítői tanfolyamon (a springfieldi klub szervezésében), s a rákövetkező évben elkészített Dobson-ja annyira felkeltette családja érdeklődését,

hogy felesége, Julie is hamarosan elkészítette saját teleszkópját. Ezek után lányuk, Samantha is elkapta az asztro-kórt, és teleszkópot fabrikált, mely egyébként a 2007-es Stellafane optikai és mechanikai díját is elnyerte számára az ifjúsági kategóriában. Talán érdemes megemlíteni, hogy az apa-lánya közös távcsőkészítés Russell Porter életét is idézi, hiszen a 12 éves Caroline Porter Kier maga csiszolt egy 8 cm-es tükröt, amit édesapja szerelt tubusba.

Távcsőkészítő család

A legimpozánsabb és tagadhatatlanul – fizikailag is – messze a többi fölé magasló távcső egy vakítóan fehér tubusú 40 cm-es Cassegrain, igen masszív, három lábbon álló német szerelésű tengelykereszten. Az f/16-os optikának nem csak a tükeit, de a mechanika minden alkatrészét is Allen T. Hall és Richard Parker (Ellington ill. Tolland városokból, Connecticut állam) készítette. A hat évig tartó munka ebben az esetben messze nem a lustaságot, hanem az abszolút tökéletességre való igényt jelzi. Az készítők elszántságát mi sem szemlélteti jobban, mint a műszer építését bemutató poszter egyik képe és annak aláírása: Allen Hall a kórházi

ágyán ülve egy több hétig tartó kezelés alatt csiszolgtatja távcsőve segédtükrét... A készítő foglalkozása optikai ill. gépészmérnök, a tökéletes, teljesen át gondolt CAD alapú számítógépes tervezés tehát nem meglepő. A garázsukban berendezett kis műhely terméke minden egyes alkatrész! A számtalan egyedi megoldás közül csak egyet említek: egy viszonylag egyszerű áttétel segítségével a segédtükrő jusztirozása a főtükrő felől, közvetlenül az okulárba nézve is kényelmesen végezhető három mikrométer-csavar segítségével. Talán nem is meglepő, amiért e távcső (azaz távcső-pár, hiszen mindkét távcsőkészítő épített egyet) nyerte minden kategória (képalkotás, mechanikai tervezés, kivitelezés és újszerű megoldások) első helyezését.

Allen Hall kórházi vizsgálat közben. Az asztalon ott a segédtükrő!

Észtétikai szempontból engem egy másik műszer nyert meg, bár ez évben már versenyen kívüli résztvevőként állt a réten. Ennek oka, hogy immáron egy cég terméke ez a csodálatos kivitelezésű, fából készült Dobson, mely annak idején méltán nyerte el a Stellafane első díjait. Normand Fullum 15 éve készít távcsöveket, s jó ideje cégén keresztül árusítja tükeit, egészen 112 cm-es átmérőig (!), valamint gyönyörű fatubusos távcsöveit, melyek védjegye a Holdat formáló magassági csúszócsapágy korongja.

Természetesen a magyar vonatkozásokat sem hagyhatjuk ki a felsorolásból, hiszen

A többszörösen díjnyertes 40 cm-es Cassegrain és készítője

ekkora tömegben szinte teljesen bizonyos, hogy találkozunk magyar származásúakkal. Joseph Derek szülei 1958-ban hagyták el Magyarországot, ő azonban annak ellenére beszéli az anyanyelvet szinte tökéletesen (bár erős akcentussal), hogy már Hudson városában (New Hampshire) született. Az építkezési vállalkozó 1992-ben kezdett el csillagászkodni és távcsöveket építeni a Sky and Telescope cikkeinek hatására. A 2008-as találkozón azzal a 45 cm-es f/4,5-ös, igen esztétikus Dobson-távcsövel vett részt, mely a 2001-es összejövetel első díját nyerte a mechanikai megoldások és második díját a kivitelezési kategóriában. A főtükör egy alulkorrigált Coulter-parabola, amit az optikai korrekció helyett mechanikai deformációval hozott tökéletes alakra. A közepén egy tartóhoz ragasztott optika peremét nyolc ponton lehet finommenetes csavarok segítségével megnyomni, s egy csillag képe alapján beállítani a kívánt felületet.

Nagy érdeklődést keltett Roger Greenwood igen kényelmes észlelést lehetővé tevő binokulár-széke, mely egy 28x110-es, egy 16x70-es és egy 8x56-os látcsőnek adott otthont egyszerűen. A műszeregyüttes mellett egy másik „duplacsövű” kínált emlékezetes látványt: két PST naptávcső mutatta sztereóban a Nap H-alfa képét, egy csinos kis protuberanciával a korong peremén.

Hosszan lehetne még folytatni a sort a kisebb refraktorok tucatjaitól a legnagyobb „kukkerig”, egy 80 cm-es Dobsonig bezárólag. CCD-kamerák és digitális fényképezőgépek is képviseltették magukat szép számmal, azonban elsődlegesen a vizuális élmény volt a domináns. Az első éjszaka néha felszakadó felhőzete között előbukkanó égi csodák pedig millió arcukat mutatták meg az éjszaka során a több száz távcsőbe pillantó több ezer érdeklődőnek, amatőrnek, „fanatikusnak”. A hajnali hat óraker, a Nap első sugaraival induló asztrobazár pezsgését csak mint hab a tortán említtem.

Azt hiszem, olyan élménnyel lettem gazdagabb azon a vermonti dombon eltöltött délután és éjszaka során, melynek inspiráló hatása véleményem szerint bárkivel képes megszerettetni a csillagászatot, de legalább rádöbbeneni bizonyos kozmikus értékre – közvetlen és átvitt értelemben egyaránt. Záró gondolatként azonban engedtessek meg Russell Porter egyik cikkének utolsó sorait idéznem, mely talán mindennél jobban megfogalmazza a Stellafane üzenetét: „Egy teleszkóp saját kezű elkészítése és használatba állítása minden bizonyonnyal nagy segítség és egyfajta iránytű önmagunk útbaigazításához a világ dolgainak rendjében.”

Fűrész Gábor